

Εργαστήριο βιβλιοδεσίας για ενήλικες και παιδιά

«Κατασκευάζοντας ένα βυζαντινό βιβλίο»

Όλα τα βιβλία που κυκλοφορούσαν στο Βυζάντιο ήταν χειρόγραφα. Αυτοί που τα έγραφαν ήταν ταυτόχρονα και οι βιβλιοδέτες και γενικά η βιβλιοδεσία γινόταν στο χέρι ακόμη και μετά την ανακάλυψη της τυπογραφίας.

Στο εργαστήριο βιβλιοδεσίας μικροί και μεγάλοι θα γνωρίσουν τον κόσμο των βυζαντινών χειρο-

γράφων και θα συνεργαστούν για να δέσουν ένα σημειωματάριο, χρησιμοποιώντας τον τρόπο βιβλιοδεσίας των Βυζαντινών.

Υπεύθυνος:

Γιώργος Μπουδαλής, συντηρητής χαρτιού - βιβλίου

Συνεργάτες:

Ερωφίλη Κοκόζογλου, συντηρήτρια χαρτιού - βιβλίου

Ηλέκτρα Καραγιαννίδου, συντηρήτρια έργων τέχνης

Θεατρικό εργαστήριο για παιδιά 10-13 ετών

«Εξερευνώντας την ιστορία ενός χειρογράφου»

Ο πορφύρος κώδικας της Πετρούπολης, χειρόγραφο του 9ου αιώνα μ.Χ., γράφτηκε στην Κωνσταντινούπολη, αργότερα διαμελίστηκε, ταξίδεψε μέσα στους αιώνες περνώντας από χέρια που τον διεκδίκησαν, τον δώρισαν, τον φρόντισαν, τον αγάπησαν και τελικά κατέληξε...

Θεατρικό εργαστήριο μέσα από το οποίο τα παιδιά ζουν τις περιπέτειες ενός πολύτιμου βυζαντινού χειρογράφου.

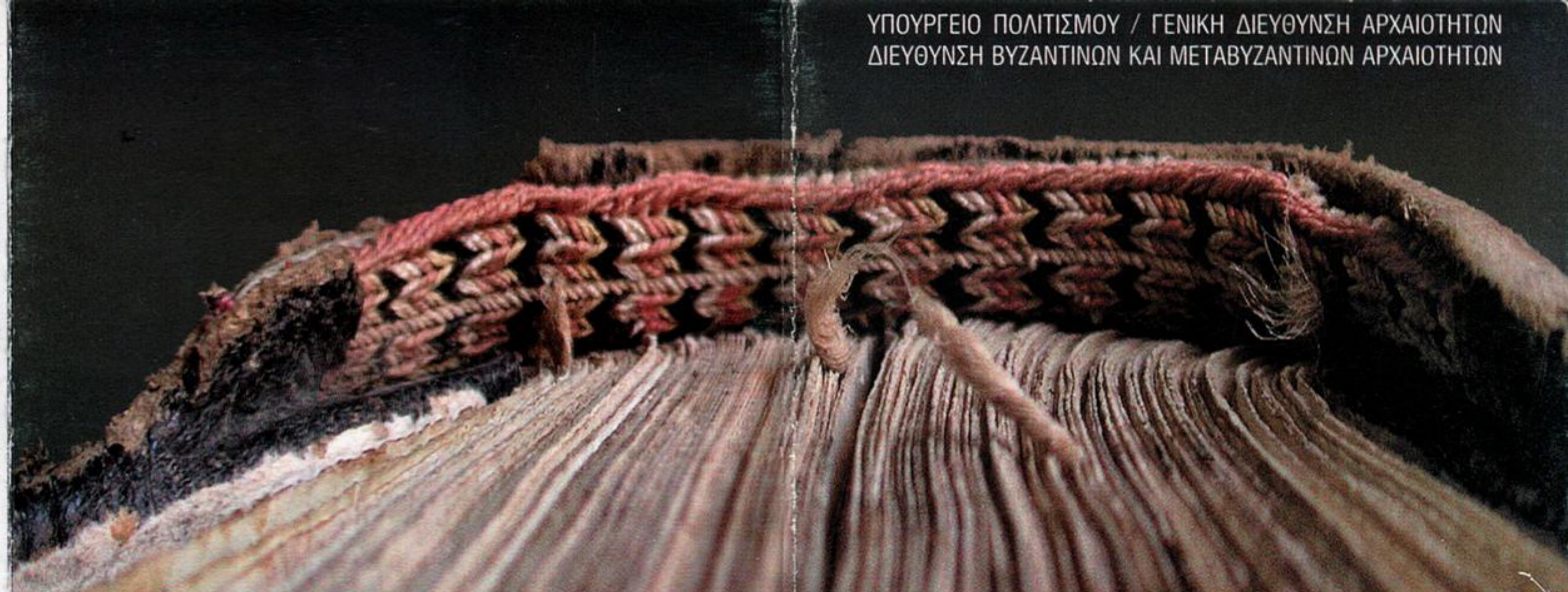
Σχεδιασμός και συντονισμός:

Άβρα Αυδή, φιλόλογος και εκπαιδευτικός Δράματος/Θεάτρου

Μελίνα Χατζηγεωργίου, δασκάλα και εκπαιδευτικός Δράματος/Θεάτρου

Εμπύχωση:

Φοιτήτριες του τμήματος Θεάτρου του Α.Π.Θ.

ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΑΝΟΙΧΤΕΣ

Πρόγραμμα εκδηλώσεων:

Εργαστήριο βιβλιοδεσίας για ενήλικες και παιδιά

Σάββατο 18 Οκτωβρίου: 10.00-12.00

Κυριακή 19 Οκτωβρίου: 12.00-14.00

Θεατρικό εργαστήριο για παιδιά 10-13 ετών

Σάββατο 18 Οκτωβρίου: 9.45-13.00

Κυριακή 19 Οκτωβρίου: 10.45-14.00

- Τις ημέρες των εκδηλώσεων η είσοδος στο μουσείο όπως και στο Λευκό Πύργο θα είναι ελεύθερη.
- Στο μουσείο υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης από άτομα με κινητικά προβλήματα.
- Η ώρα έναρξης των εργαστηρίων θα τηρηθεί με ακρίβεια.
- Ο αριθμός συμμετεχόντων στα εργαστήρια είναι 20 άτομα.
- Στα εργαστήρια μπορούν να πάρουν μέρος μόνον όσοι δηλώσουν συμμετοχή.
- Συμμετοχές γίνονται δεκτές έως τις 15 Οκτωβρίου 2003 στη γραμματεία του μουσείου, καθημερινά 9.00-13.30, στο τηλέφωνο 2310 868570. Θα τηρηθεί αυστηρά σειρά προτεραιότητας.

Οργάνωση - επιμέλεια: Εύα Φουρλίγκα, Ιουλία Γαβριηλίδου, Ρένα Βεροπουλίδου

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Λεωφόρος Στρατού 2, Τ.Θ. 50047, 540 13 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 868 570 • Φαξ: 2310 838 597

e-mail: educational_activities@mbp.culture.gr

Εργαστήριο βιβλιοδεσίας

Το βυζαντινό χειρόγραφο

Σάββατο 18 και Κυριακή 19 Οκτωβρίου 2003

Εργαστήριο βιβλιοδεσίας
για ενήλικες και παιδιά

Θεατρικό εργαστήριο
για παιδιά 10-13 ετών

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το χειρόγραφο

Ως την ανακάλυψη της τυπογραφίας (15ος αιώνας) όλα τα βιβλία ήταν χειρόγραφα, γι' αυτό και ήταν σπάνια και πολύ ακριβά.

Υλικά γραφής

Στην αρχαιότητα τα κείμενα γράφονταν σε πήλινες πινακίδες, σε μαρμάρινες πλάκες, σε ξύλινες κηρωμένες πινακίδες και σε **πάπυρο**. Ο πάπυρος προερχόταν από το ομώνυμο φυτό που φύτρωνε κυρίως στην κοιλάδα του Νείλου. Από τον 4ο αιώνα μ.Χ. άρχισε να χρησιμοποιείται η **περγαμνή**, η οποία κατασκευαζόταν από δέρμα ζώου. Πήρε το όνομά της από την Πέργαμο της Μ. Ασίας, το κυριότερο κέντρο παραγωγής και διακίνησης της.

Το **χαρτί**, το υλικό γραφής που χρησιμοποιείται ως σήμερα, εφευρέθηκε από τους Κινέζους τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Ωστόσο το μυστικό της παρασκευής του διαδόθηκε στο Βυζάντιο και σ' όλο το Δυτικό κόσμο πολύ αργότερα, το 12ο αιώνα, από τους Άραβες.

Μορφή των βιβλίων

Αρχικά τα κείμενα γράφονταν σε πάπυρο ή περγαμνή, που τυλιγόταν γύρω από μια ξύλινη ή κοκάλινη ράβδο. Τα βιβλία αυτά ονομάζονταν **κύλινδροι** ή **ειλητήρια**.

Το βιβλίο, με τη μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα, εμφανίστηκε το 2ο αιώνα μ.Χ., όταν οι γραφείς άρχισαν να διπλώνουν τα φύλλα σε τεύχη, τα οποία στο τέλος έδεναν σε έναν τόμο (βιβλιοδεσία). Αυτός ο τύπος βιβλίου ονομάζονταν **κώδικας**.

Βιβλιοδεσία

Αρχικά ο γραφέας - βιβλιοδέτης φρόντιζε ώστε τα φύλλα να είναι τοποθετημένα στη σωστή σειρά. Στη συνέχεια άνοιγε τρύπες στην άκρη των φύλλων και με μια καμπύλη βελόνα έραβε το κάθε τεύχος στο προηγούμενο. Με τον

τρόπο αυτό δημιουργούνταν στη ράχη μια ραφή με μικρό πάχος. Υπήρχαν διάφοροι τρόποι ραψίματος των τευχών ανάλογα με την περιοχή και την εποχή.

Στην μπροστινή και στην πίσω πλευρά του βιβλίου έραβαν δύο ξύλινες πινακίδες, οι οποίες αποτελούσαν το κάλυμμά του.

Στη συνέχεια επένδυαν τις **ξύλινες πινακίδες** και τη ράχη του βιβλίου με δέρμα ή ύφασμα. Σε ιδιαίτερες περιπτώσεις οι πολυτελείς κώδικες ήταν επενδυμένοι με βελούδο και κεντημένοι με χρυσές κλωστές.

Τα καλύμματα τα διακοσμούσαν με σφραγίδες ή εργαλεία από μέταλλο, τα οποία πίεζαν

επάνω στο δέρμα, ώστε να αφήσουν το αποτύπωμά τους. Τα θέματα της διακόσμησης ήταν συνήθως φυτικά ή γεωμετρικά, διάφορα φανταστικά και

μυθολογικά ζώα και ο δικέφαλος αετός, το σύμβολο της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Στο πάνω και στο κάτω μέρος της ράχης του βιβλίου κεντούσαν διακοσμητικές ταινίες, τα **κεφαλάρια**, ώστε να προστα-

τεύονται οι άκρες των φύλλων και να είναι η δομή του βιβλίου περισσότερο ανθεκτική.

Τέλος, στις γωνίες και στο κέντρο των καλυμμάτων κάρφωναν πολύ συχνά διακοσμητικά μεταλλικά καρφιά, τους **γόμφους**. Τα **κλείστρα**, στις πλαϊνές άκρες των καλυμμάτων, ήταν μεταλλικά στοιχεία που πίεζαν τις σελίδες του βιβλίου, ώστε να τις κρατούν σταθερές.

